

บริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations)

บริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations) มีชื่อเรียกและมีคำจำกัดความหรือคานิยามที่แตกต่างกันหลายประการ¹ และมีคำที่ใช้เรียกภาษาไทยหลายคำ เช่น บริษัทหลายชาติ, บริษัทระหว่างประเทศ, บริษัทลงทุนข้ามชาติ, บริษัทนานาชาติ, บริษัทข้ามชาติ ในภาษาอังกฤษมีการใช้คำที่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน อาทิ Multinational Enterprises, Multinational Corporations, Transnational Corporations, International Corporations ยังไม่มีคำจำกัดความใดที่จะถือเป็นหลักหรือเป็นมาตรฐานเดียวกัน² ทั้งนี้การกำหนดนิยามจะเป็นไปตามกรอบการศึกษาของผู้ที่ทำการศึกษบริษัทข้ามชาติว่าจะมีวัตถุประสงค์หรือขอบเขตในการศึกษาบริษัทข้ามชาติในบริบทใด³ อนึ่งในวิทยานิพนธ์นี้จะใช้ภาษาไทยว่า "บริษัทข้ามชาติ" และใช้คำภาษาอังกฤษ ว่า "Multinational Corporations"

¹ โอนชา รอดชมพู, มาตรการทางกฎหมายของประเทศผู้รับการลงทุนในการควบคุมบริษัทข้ามชาติ (วิทยานิพนธ์ปริณฎามหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 1-2. และดู

สุวินัย ภรณวลัย ทฤษฎีบริษัทข้ามชาติ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 46-47.

² David C. Stafford and Richard H.A. Purkis, The Directory of Multinationals (United Kingdom : Macmillan Publishers Ltd., 1992), 1:p.I.

³ สุวินัย ภรณวลัย, ทฤษฎีบริษัทข้ามชาติ, หน้า 46.

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) เรียกชื่อบริษัทข้ามชาติอย่างเป็นทางการในขณะนี้ว่า "Transnational Corporations"⁴ และได้ให้คำนิยามไว้ในร่างประมวลจรรยาบรรณบริษัทข้ามชาติ (UN Code of Conduct) หมายถึง "กิจการวิสาหกิจ ที่ประกอบกันขึ้นจากองค์การใน 2 ประเทศ หรือมากกว่านั้น โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบทางกฎหมายและประเภทการประกอบธุรกิจ ประเทศที่ถือกำเนิด และผู้เป็นเจ้าของ รวมถึงวิสาหกิจเอกชนมหาชน หรือแบบผสม ประกอบกิจการภายใต้ระบบการตัดสินใจระบบหนึ่ง ภายใต้ต้นนโยบายและยุทธวิธีทางธุรกิจร่วมกันที่สั่งการจากศูนย์กลางการตัดสินใจ 1 แห่งหรือมากกว่านั้น ซึ่งโดยการมีความสัมพันธ์ระหว่างองค์การด้วยการเป็นเจ้าของหรือการอื่น ท้าให้องค์การใดองค์การหนึ่งหรือหลายองค์การสามารถใช้อำนาจเหนือในการประกอบการขององค์การอื่น และมีการร่วมใช้ความรู้ร่วมใช้ทรัพยากรและมีความรับผิดชอบร่วมกับองค์การอื่น"⁵

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development) หรือองค์การ OECD. เรียกชื่อ บริษัทข้ามชาติว่า "Multinational Enterprises"⁶ และได้ให้คำจำกัดความไว้ในแนวปฏิบัติของบริษัทข้ามชาติ (Guidelines for Multinational Enterprises) ไว้หมายถึง "บริษัท หรือ องค์การวิสาหกิจ ไม่ว่าเจ้าของจะเป็นเอกชน, รัฐ หรือ เอกชนร่วมกับรัฐ ที่ก่อตั้งขึ้นในหลายๆประเทศ และมีความสัมพันธ์ต่อกันโดยองค์การใดองค์การหนึ่งหรือหลายองค์การ

⁴UNCTC., Transnational Corporations in World Development: Trends and Prospects (New York : United Nations publication, Sales No.E.88.II.A.7,1988), p.1.

⁵UNCTC., The United Nations Code of Conduct on Transnational Corporations (New York : United Nations publication, Sales No.E.86.II.A.15), p.31.

⁶OECD., Transfer Pricing and Multinational Enterprises (Paris : OECD. Publication,1987), p.7.

สามารถใช้อำนาจเหนือการประกอบกิจการขององค์การอื่น⁷

ลักษณะโดยทั่วไปของบริษัทข้ามชาตินั้น บริษัทข้ามชาติจะเป็นองค์กรทางธุรกิจประเภทหนึ่งที่ตั้งดำเนินธุรกิจขึ้นในลักษณะที่เหนือกว่าระดับชาติ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหาประโยชน์และผลกำไร บริษัทข้ามชาติจะเป็นองค์กรธุรกิจที่ตั้งดำเนินธุรกิจ หรือดำเนินกิจการเกี่ยวเนื่องในประเทศต่าง ๆ มากกว่า 1 ประเทศ มาตรการที่แน่นอนและง่ายที่สุดที่จะกำหนดว่าเป็นบริษัทข้ามชาติหรือไม่นั้นมักจะพิจารณาจากลักษณะของกิจกรรม หรือพิจารณาจากขนาดของกิจกรรมในต่างประเทศเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมทั้งหมดของบริษัท กิจกรรมในที่นี้อาจหมายถึงการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน จำนวนขาย การผลิต การจ้างงานหรือกำไรของสาขาบริษัทและบริษัทในเครือในต่างประเทศ ในความหมายกว้างที่สุด บริษัทข้ามชาติ คือบริษัทใดๆที่มีบริษัทสาขาหรือบริษัทในเครือซึ่งดำเนินธุรกิจอยู่ในต่างประเทศมากกว่า 1 ประเทศ⁸

การดำเนินธุรกิจของบริษัทข้ามชาติหรือกิจกรรมของบริษัทข้ามชาติในต่างประเทศที่เป็นที่รู้จักกันดีคือ "การลงทุนโดยตรงในต่างประเทศ"⁹ (Foreign Direct Investment) การลงทุนโดยตรงหมายถึง การที่เจ้าของทุนและผู้บริหารกิจการเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกันมีความประสงค์ที่จะดำเนินกิจการในต่างประเทศด้วยตนเอง หรือดำเนินกิจการร่วมกับผู้ลงทุนอื่น¹⁰ ทำการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการเข้าควบคุมในการจัดการและกำไรขององค์การธุรกิจในต่างประเทศ การที่จะเข้าไปทำการควบคุมในการจัดการและกำไร

⁷OECD., OECD Guidelines for Multinational Enterprises (Paris : OECD. Publication, 1986), para 8.

⁸นิพัทธ์ จิตรประสงค์, ธุรกิจระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 108.

⁹P. Ebow Bondzi - Simson, Legal relationships between Transnational Corporations and Host States (New York: Quorum Books, 1990), p.2.

¹⁰วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน, พจนานุกรมศัพท์เศรษฐศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 92.

ขององค์การธุรกิจในประเทศนั้น สามารถทำได้หลายวิธีการ เช่น

1. โดยวิธีการเข้าไปซื้อกิจการขององค์การธุรกิจที่ตั้งอยู่เดิมและในประเทศผู้รับทุน เพื่อจะได้สามารถเข้าบริหารงานได้เต็มที่ หรือโดยการซื้อหุ้นสามัญเป็นจำนวนมากพอที่จะทำให้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและควบคุมการดำเนินงานขององค์การธุรกิจเดิมของประเทศผู้รับทุนได้

2. โดยวิธีการตั้งบริษัทสาขาขึ้นในประเทศ ซึ่งทำให้กิจการแม่สามารถบริหารงานได้เต็มที่ หรือการเข้าร่วมทุนกับเอกชนเจ้าของประเทศในรูปของการลงทุนร่วม (Joint-Venture) ซึ่งจะมีส่วนในการบริหารตามกฎหมายตามสัดส่วนของการร่วมลงทุน

3. โดยวิธีการเข้าไปตั้งองค์การธุรกิจขึ้นใหม่ในประเทศผู้รับทุน เช่นตั้งโรงงานหรือสำนักงานขึ้นใหม่ เป็นต้น¹¹

การลงทุนของบริษัทข้ามชาติที่เป็นการลงทุนทางตรงนี้มักจะเป็นในลักษณะของการนำทุนมาจากต่างประเทศทั้งหมด หรือร่วมทุนกับบริษัทท้องถิ่นแล้วเปิดเป็นสาขาบริษัท (Branch) หรือบริษัทลูก (Subsidiary Company) ในเครือของบริษัทแม่ (Parent Company) จากต่างประเทศนั้น¹² โดยที่ถ้าไปแล้วบริษัทข้ามชาติจะต้องมีบริษัทแม่คอยควบคุมทิศทางการดำเนินงานของกลุ่ม

นอกจากนั้นบริษัทข้ามชาติยังดำเนินธุรกิจประเภทอื่นที่ไม่ใช่การลงทุนทางตรง หรือธุรกิจเกี่ยวกับการลงทุนทางตรง เช่น การซื้อขายสินค้า การให้บริการในภาคอุตสาหกรรมด้านต่างๆ เช่น เทคโนโลยี การบริหาร การจัดการ การตลาดหรือการให้คำแนะนำด้วย¹³

¹¹รัตนา สายคณิต, เศรษฐศาสตร์การลงทุนทางตรงระหว่างประเทศ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 4-5.

¹²นิพัทธ์ จิตรประสงค์, ธุรกิจระหว่างประเทศ, หน้า 108.

¹³Gerald K. Helleiner, "Transnational Corporations, Direct Foreign Investment and Economic Development" (Toronto, 1986) quoted in P. Ebow Bonzi - Simson, Legal Relationship between Transnational Corporations and Host State, p.3.

การถือกำเนิดของบริษัทข้ามชาติอาจศึกษาย้อนกลับไปได้ถึงศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นยุคที่มืองค์กรธุรกิจการค้าขนาดใหญ่และมีธนาคารเพื่อทำการค้าที่มีพัฒนาการต่อเนื่องมาจากสมัยแห่งการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Age of Raissance)¹⁴ องค์การธุรกิจการค้าในประเทศอิตาลีและทางภาคใต้ของเยอรมนีเป็นองค์การค้าที่มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์การธุรกิจ เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมของอิตาลีในศูนย์กลางทะเลเมดิเตอร์เรเนียนทำให้มีความได้เปรียบในการพัฒนาทางธุรกิจและการขยายการค้าระหว่างตะวันตก กับ ตะวันออก พ่อค้าในอิตาลีในศตวรรษที่ 12 - 13 มีโอกาสพิเศษในการสะสมทุนจำนวนมากและสามารถนำเงินทุนกลับไปลงทุนในกิจการที่ใหญ่โตกว่าจนสามารถสะสมผลกำไรให้เพิ่มมากขึ้น¹⁵ การจัดองค์การธุรกิจมีรูปแบบเป็นกิจการของครอบครัว (Fugger) สมาชิกในครอบครัวมีเงินกองกลางภายใต้การดำเนินการของหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นเครือญาติหรือลูกจ้างบางคนได้รับความไว้วางใจอย่างมากทุกคนเป็นหุ้นส่วนของกิจการครอบครัวดำเนินการภายใต้แนวทางของสำนักงานที่บ้าน มีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ เช่น เป็นตัวแทนของกิจการในต่างประเทศหรือเป็นผู้นำสำนักงานสาขาในโพ้นทะเล เป็นต้น¹⁶

กิจการครอบครัวที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลมาก เช่น ครอบครัวพ่อค้าชาวเยอรมัน (The Fuggers of Augsburg) ครอบครัวของพ่อค้าอิตาลี 3 ตระกูล คือ Medicis, Grimoldis และ Peruzzis ซึ่ง 3 ครอบครัวหลังนี้ได้ตั้งสำนักงานและองค์การในศูนย์กลางการเงินที่สำคัญที่สุดในยุโรป ในกรุงโรม, ปารีส, ลอนดอน และ แอนต์เวิร์ป กลุ่มครอบครัวเหล่านี้ควบคุมกิจการด้านการเงินเป็นสำนักงานที่เรียกว่า "Maggiori" คล้ายกับสำนักงานสาขาธนาคาร ทาหน้าที่รับฝากเงิน ให้กู้ยืมเงิน และดำเนินธุรกิจในรูปแบบอื่นๆ คล้ายกับธนาคาร โดยมีการถือหุ้นในกิจการ ดังนั้นโครงสร้างกิจการจึงเป็นการรวมกันของหุ้น

¹⁴Klaus J. Hopt, Group of Companies in European Laws (Berlin : Walter de Gruyter, 1982), p.v.

¹⁵นิพนธ์ จิตรประสงค์, ธุรกิจระหว่างประเทศ, หน้า 7.

¹⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

ส่วนที่ควบคุมโดยหุ้นส่วนอาวุโส¹⁷ กิจการครอบครัวเหล่านี้เป็นผู้ขยายตลาดไปทั่วยุโรป และเป็นผู้มีส่วนทำให้การค้าขยายตัวออกจากยุโรปไปสู่โลกาใหม่ด้วย¹⁸ หลังจากที่เกิดการย้ายศูนย์กลางการค้าไปทางตะวันตกในราวศตวรรษที่ 16 มีผลทำให้ประเทศต่างๆในยุโรปตะวันตกมีความเป็นไปได้ที่จะครองอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม¹⁹ กิจการที่เป็นบริษัทสมัยใหม่จึงเกิดขึ้นโดยการพัฒนาจากรูปแบบของหุ้นส่วนมาเป็นกิจการบริษัทร่วมทุน (Joint - Stock) เช่นบริษัท British East India ของอังกฤษ บริษัท The Hudson Bay เป็นต้น

ในกลางศตวรรษที่ 19 จำนวนของบริษัทได้ขยายตัวและเป็นสาเหตุให้มีการดำเนินธุรกิจกันแพร่หลายมากขึ้น บริษัทสหรัฐได้เริ่มเข้าสู่ตลาดต่างประเทศและได้ทำการแสวงหาตลาดเพื่อการส่งออกหรือสร้างโรงงานสาขาขึ้นในยุโรปและในแคนาดา บริษัทข้ามชาติที่รู้จักกันดีในระยะต้นศตวรรษที่ 19 คือบริษัท Standard oil²⁰ และโดยพัฒนาการทางการค้าที่ยาวนานนี้ บริษัทข้ามชาติจึงถือกำเนิดขึ้นในรูปของธุรกิจสมัยใหม่ด้วยการเป็นบริษัทที่มีขนาดใหญ่และมีอำนาจทางเศรษฐกิจมากและมีบทบาทที่มากขึ้นนับตั้งแต่ ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา²¹

การเกิดขึ้นของบริษัทข้ามชาตินอกจากจะเป็นผลจากการขยายตัวทางการค้าแล้ว ยังเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างองค์กรธุรกิจ จากที่มีการอนุญาตให้บริษัทซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลสามารถเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนิติบุคคลอื่นได้ ทำให้เกิดความเป็นไปได้ที่จะดำเนินธุรกิจในรูปแบบของบริษัทแม่-บริษัทลูก และในขณะเดียวกันบริษัทขนาดใหญ่มีพัฒนาการที่จะประกอบไปด้วยผู้ถือหุ้นที่เป็นนักลงทุนจำนวนมาก รูปแบบโครงสร้างองค์กรธุรกิจจึงมีความซับซ้อนมากขึ้น และมีผลทำให้ทำกิจการหนึ่งมิได้ประกอบไปด้วยผู้ถือหุ้นกับบริษัทอีกต่อไป หากแต่กิจการกิจการหนึ่งจะประกอบไปด้วยผู้ถือหุ้น บริษัทแม่ และบริษัทลูก ซึ่งรวมกันเป็นกิจการธุรกิจ และในการดำเนินธุรกิจของบริษัท ธุรกิจในส่วนต่างๆของบริษัทจะดำเนินไปโดยการก่อตั้งบริษัทลูกขึ้นมา

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

¹⁸ Klaus J. Hopt, Groups of Companies in European Laws, p.v.

¹⁹ นิพัทธ์ จิตรประสงค์, ธุรกิจระหว่างประเทศ, หน้า 9.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, น.11.

²¹ Klaus J. Hopt, Group of Companies in European Laws, p.v.

เป็นผู้ดำเนินธุรกิจ การก่อตั้งบริษัทลูกขึ้นก็จะก่อตั้งขึ้นโดยคำนึงถึงโครงสร้างหน้าที่ต่าง ๆ ของบริษัท เช่น หน้าที่ทางการผลิต หน้าที่ทางการขาย หน้าที่ทางการเงิน หรือหน้าที่อื่นที่คล้ายคลึงกันเป็นต้น และนอกจากนี้การก่อตั้งบริษัทลูกขึ้นอาจเกิดจากโครงสร้างทางภูมิศาสตร์ทางการค้าของบริษัทก็ได้²²

การเพิ่มขนาดของธุรกิจของบริษัทนั้นเป็นผลส่วนหนึ่งของการขยายตัวทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ซึ่งนอกจากจะมีผลทำให้ผลผลิตของประเทศอุตสาหกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้นและปริมาณมากขึ้นแล้ว บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่ส่วนมากมักจะมีการขยายการเจริญเติบโตออกไปนอกขอบเขตพรมแดนประเทศของตน ดังจะเห็นได้จากปริมาณของการประกอบกิจการและอิทธิพลของบริษัทขนาดใหญ่ในต่างประเทศ และเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ บริษัทขนาดใหญ่จึงพัฒนาไปสู่โครงสร้างที่ซับซ้อนและเอื้ออำนวยต่อการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับระบบภาษีอากร ระบบการบัญชี ระบบการเมือง และระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงเงื่อนไขบางประการของกฎหมายที่ควบคุมธุรกิจของบริษัทในต่างประเทศ ดังนั้นธุรกิจขนาดใหญ่ในทุกวันนี้ส่วนมากจะประกอบกิจการโดยผ่านบริษัทลูกจำนวนมาก โดยที่บริษัทแม่และบริษัทลูกจะรวมกันเป็นกลุ่มบริษัท (Corporate Group) ที่ดำเนินธุรกิจร่วมกันในหลายๆ ประเทศทั่วโลก ใน ค.ศ. 1982 บริษัทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนกว่า 1,000 บริษัทมีบริษัทลูกโดยเฉลี่ยบริษัทละ 48 บริษัท บริษัท Mobil Oil Corporation ดำเนินธุรกิจใน 62 ประเทศโดยผ่านบริษัทลูกมากกว่า 525 บริษัท ในประเทศอังกฤษ บริษัท British Petroleum ดำเนินธุรกิจโดยบริษัทลูกมากกว่า 1,000 บริษัท บริษัท Unilever ดำเนินธุรกิจผ่านบริษัทลูกมากกว่า 800 บริษัท บริษัทข้ามชาติของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ คือ บริษัท Nestle, S.A. ดำเนินธุรกิจใน 60 ประเทศด้วยบริษัทลูกมากกว่า 600 บริษัท บริษัทลูกในบางกรณีอาจดำเนินธุรกิจที่แตกต่างหากจากธุรกิจของบริษัทแม่ก็ได้ แต่บริษัทลูกส่วนมากจะดำเนินธุรกิจในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งงานธุรกิจขนาดใหญ่ของบริษัทแม่โดยวิธีการดำเนินธุรกิจร่วมกันของธุรกิจงานเครือทั้งหมดภายใต้การตัดสินใจงานการดำเนินธุรกิจร่วมกัน (Common Direction)²³

²²Phillip I. Blumberg, The law of Corporate Groups, 2nd ed. (U.S.A. : Little Brown and Company, 1986), p. xxxii.

²³Ibid, p. xxxiii.

2.1 สถานะทางกฎหมายของบริษัทข้ามชาติ

บริษัทข้ามชาติในทางกฎหมายยังไม่มีคำจำกัดความไว้โดยเฉพาะ การศึกษาและงานเขียนทางกฎหมายจะกำหนดขอบเขตของบริษัทข้ามชาติไว้หมายถึง "องค์กรธุรกิจข้ามชาติที่ประกอบไปด้วยบริษัทต่างสัญชาติจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยวิธีการถือหุ้น, การควบคุมโดยการบริหารหรือโดยสัญญาและรวมกันเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจหน่วยเดียว"²⁴

บริษัทข้ามชาติที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบริษัทโดยวิธีการถือหุ้นนั้น บริษัทข้ามชาติอาจจะก่อตั้งบริษัทแม่ขึ้น 1 บริษัท เพื่อเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทลูกในกลุ่ม หรืออาจจะก่อตั้งบริษัทแม่ขึ้นเป็นบริษัทผู้ถือหุ้น (Holding Company) จำนวนมากกว่า 1 บริษัทขึ้นไปทันทีที่เป็นบริษัทผู้ถือหุ้นของบริษัทลูกอื่นๆ เช่น

บริษัทในกลุ่มของ Royal Dutch / Shell ได้ก่อตั้งบริษัทและมีการถือหุ้นข้ามกันดังต่อไปนี้

บริษัท The Royal Dutch Petroleum Company ซึ่งเป็นบริษัทแม่ (Dutch Parent) ในประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้ก่อตั้งบริษัทผู้ถือหุ้น Shell Petroleum N.V. (Dutch Holding Company) ขึ้นโดยบริษัท The Royal Dutch Petroleum เป็นผู้ถือหุ้นแบบ Wholly Own

บริษัท The Shell Transport and Trading Company, Limited ซึ่งเป็นบริษัทแม่ (British Parent) ในประเทศอังกฤษ ได้ก่อตั้งบริษัทผู้ถือหุ้น The Shell Petroleum Company Limited (British Holding Company) ขึ้นโดยบริษัท The Shell Transport and Trading Company, Limited เป็นผู้ถือหุ้นแบบ Wholly Owned และ

บริษัทแม่แต่ละบริษัททำการถือหุ้นบริษัทลูก (Operating Subsidiaries) ของ

²⁴Robert Emmett Tindall, Multination Enterprises (U.S.A. : Oceana Publications, 1975), p.xvi.

ตนไปยังบริษัทผู้ถือหุ้นของแต่ละบริษัทแม่ และหลังจากนั้น

บริษัทแม่แต่ละบริษัททำการแลกเปลี่ยนการถือหุ้นในบริษัทผู้ถือหุ้นระหว่างกัน ในสัดส่วนการถือหุ้น 60 % และ 40 % (ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 1) และในขณะเดียวกันการบริหารงานจะเป็นการบริหารงานร่วมกันและการดำเนินกิจการของทั้งกลุ่มบริษัทจะดำเนินธุรกิจในฐานะที่เป็นหน่วยงานเศรษฐกิจหน่วยเดียวกัน²⁵

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของกลุ่มบริษัท Dunlop / Pirelli ที่ได้ก่อตั้งบริษัทแม่และบริษัทผู้ถือหุ้นในลักษณะที่ใกล้เคียงกับกรณีของกลุ่มบริษัท Royal Dutch / Shell²⁶ โดยกลุ่มบริษัท Dunlop / Pirelli ประกอบไปด้วยบริษัท Dunlop Holding Limited ซึ่งเป็นบริษัทแม่อังกฤษ (British Parent) และบริษัท Pirelli S.p.A. บริษัทแม่อิตาลี (Italy Parent) บริษัทแม่ของแต่ละบริษัทจะทำหน้าที่เป็นบริษัทผู้ถือหุ้นของบริษัทลูกของแต่ละฝ่ายในกลุ่ม แล้วบริษัทแม่ทั้งสองทำการแลกเปลี่ยนหุ้นระหว่างกันฝ่ายละ 49 % ทำให้บริษัทแม่แต่ละบริษัทถือหุ้นข้ามกันในส่วน 49 : 51 %

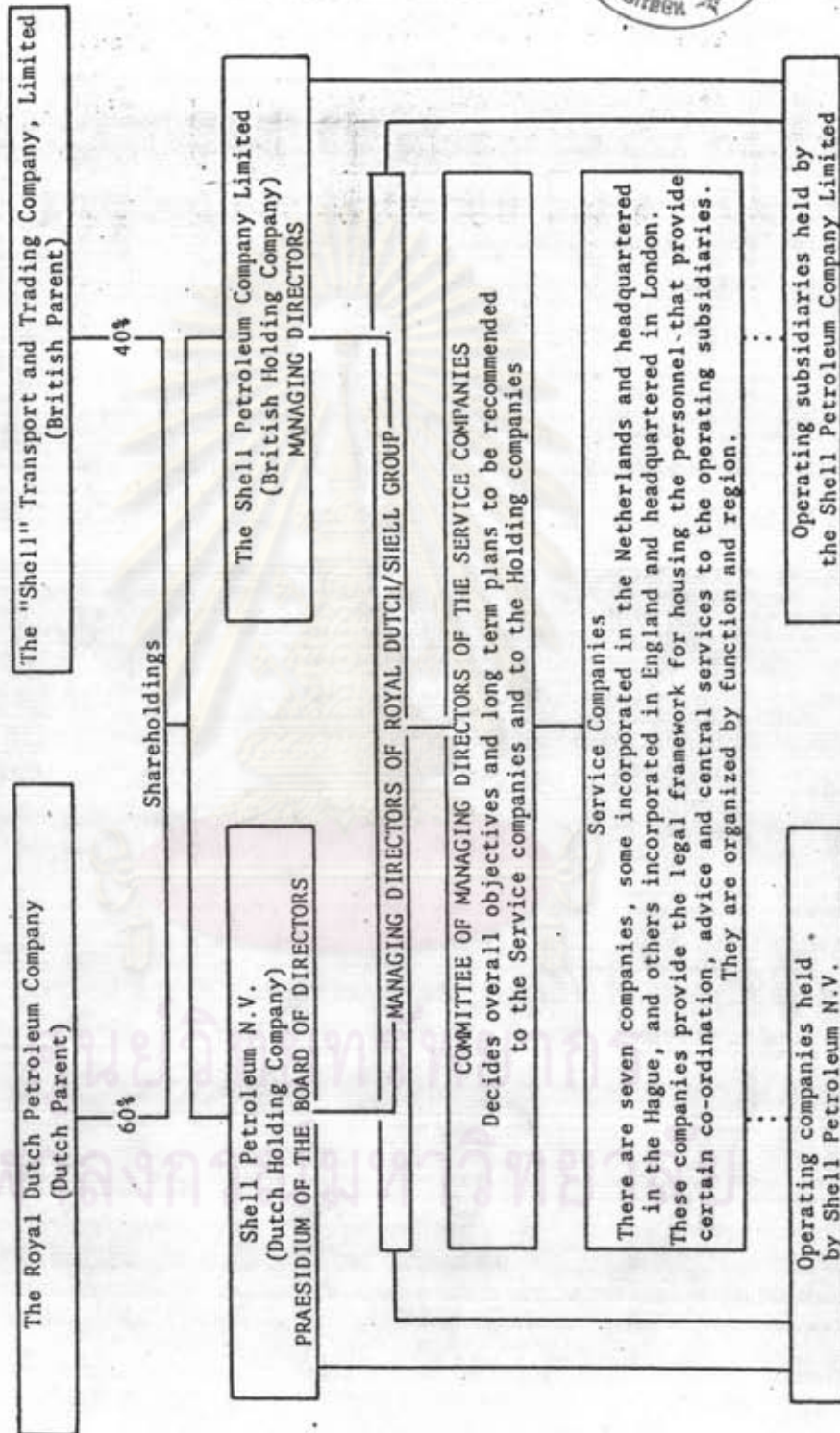
ในขณะเดียวกันบริษัทผู้ถือหุ้นของกลุ่มบริษัท Pirelli จะมีบริษัทที่ทำหน้าที่เป็นบริษัทผู้ถือหุ้นอีก 1 บริษัท คือ บริษัท Societe Internationale Pirelli S.A. ซึ่งจดทะเบียนก่อตั้งบริษัทในสวิตเซอร์แลนด์ โดยจะทำหน้าที่เป็นผู้ถือหุ้นในส่วนใหญ่ (Majority Own) ในบางส่วนของบริษัทลูกในกลุ่มบริษัท Dunlop Holding Limited และ Pirelli S.p.A. (ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 2)

และบริษัทข้ามชาติอาจมีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยวิธีการอื่นนอกเหนือไปจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยการถือหุ้น เช่น มีการใช้ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยการบริหาร หรือโดยสัญญาดังตัวอย่างของกลุ่มบริษัท Unilever ก่อตั้งขึ้นโดยสัญญาระหว่างบริษัท Unilever Limited ที่เป็นบริษัทแม่อังกฤษ (British Parent) กับบริษัท Unilever NV บริษัทแม่เนเธอร์แลนด์ (Dutch Parent) โดยที่สัญญาเรียกว่า Equalization

²⁵Ibid., p.54-58.

²⁶Ibid., p.64-68.

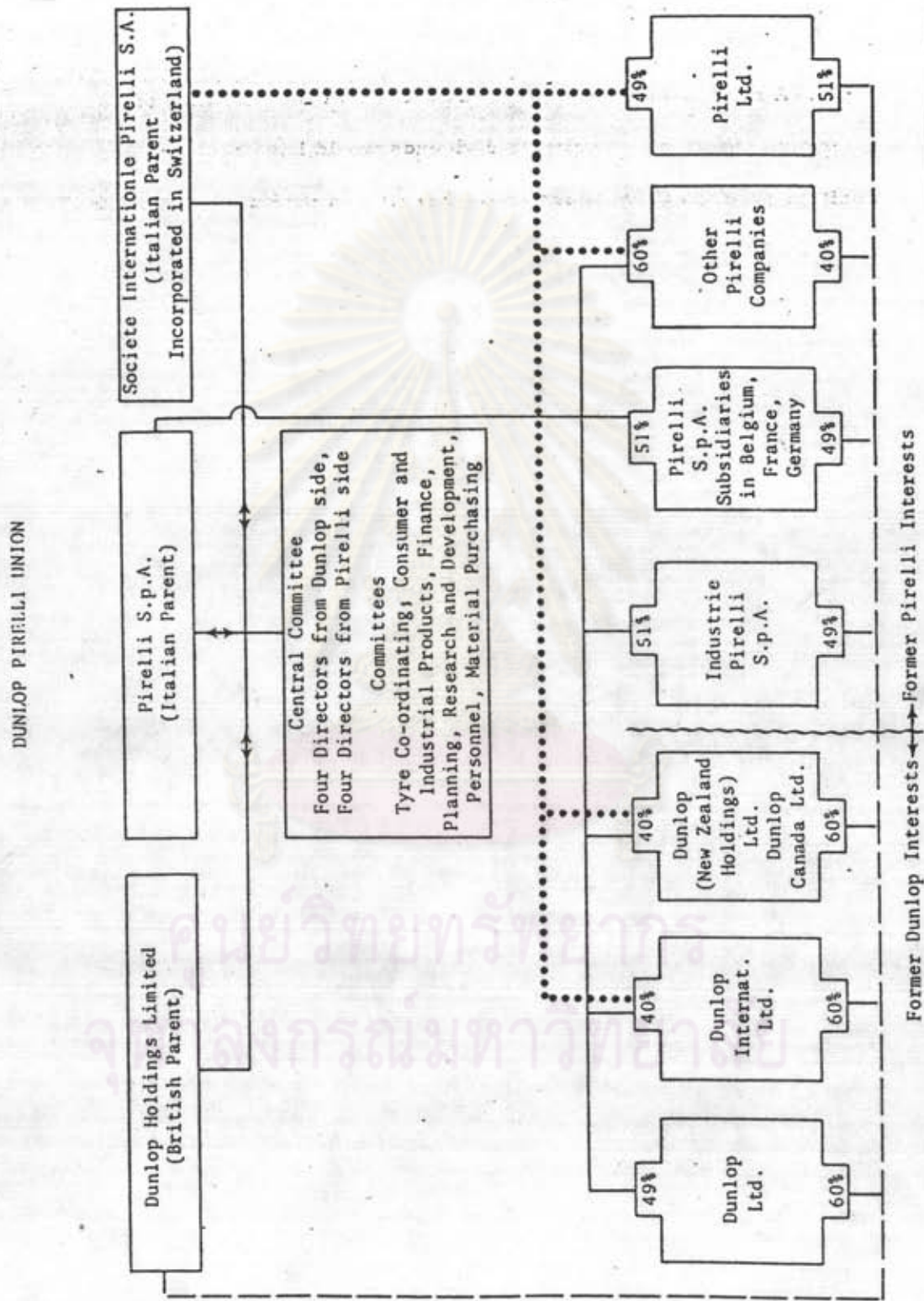
ROYAL DUTCH/SHELL GROUP

ภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 2

จาก Robert Emmett Tindall , Multinational Enterprises, p.66.

Agreements และสัญญาอื่นๆอีกจำนวนหนึ่ง ทั้งสองบริษัทมีการใช้กรรมการบริษัทร่วมกันด้วย สัญญา Equalization Agreements จะเป็นข้อกำหนดที่ประกันความเท่าเทียมกันแห่งสิทธิของผู้ถือหุ้นในแต่ละบริษัทแม่²⁷ (ดังรายละเอียดในภาพประกอบ 3)

สถานะทางกฎหมายของบริษัทแม่และบริษัทในเครือซึ่งเป็นบริษัทลูกนั้น แต่ละบริษัทจะจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในแต่ละประเทศแยกต่างหากหากจากกัน ส่วนมากจะจดทะเบียนในรูปของบริษัทจำกัด(Company Limited) อันเป็นรูปแบบขององค์กรธุรกิจทางกฎหมายที่เป็นที่แพร่หลายในทุกสกุลกฎหมายที่สำคัญของโลก²⁸ ดังนั้นในเชิงกฎหมายบริษัทแม่ และบริษัทลูก ต่างก็ประกอบกิจการของตนเองเสมือนบริษัทอิสระต่างๆไป (ดังตัวอย่างของบริษัท Union Carbide Corporation ในภาพประกอบ 4)

ในความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทต่างๆเป็นความสัมพันธ์โดยลำดับการบังคับบัญชาระหว่างบริษัทแม่และบริษัทลูกในกลุ่มของบริษัทข้ามชาตินั้น

บริษัทแม่หมายถึง บริษัทหนึ่งๆในกลุ่มบริษัท ที่สามารถควบคุมบริษัทที่เหลือโดยการกำหนดคณะกรรมการบริหารของบริษัทลูก หรือโดยวิธีการถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียงควบคุมบริษัทไว้จำนวนหนึ่ง²⁹

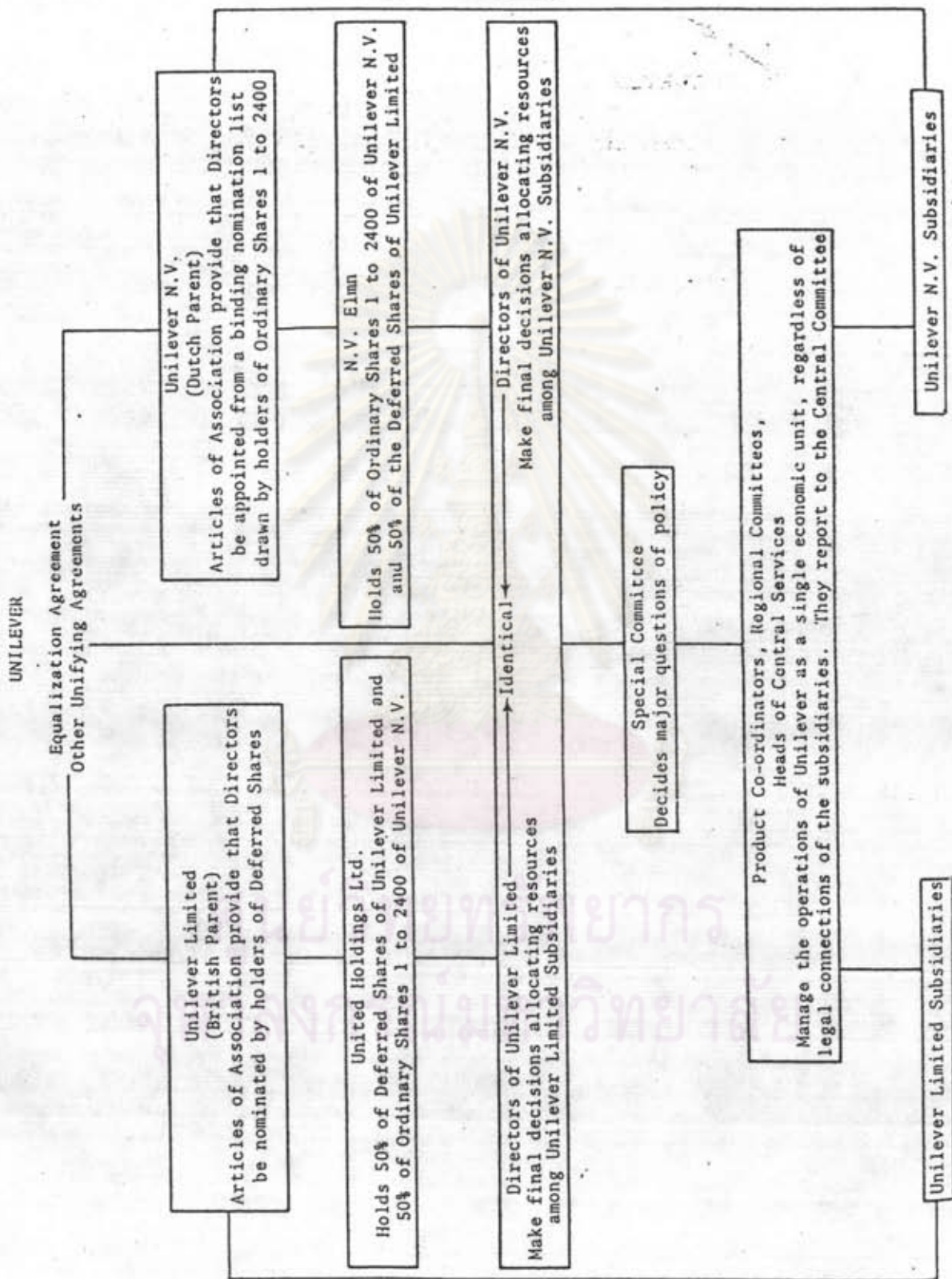
บริษัทลูกโดยทั่วไปมักจะเป็นที่เข้าใจว่า หมายถึง บริษัทที่ได้รับการก่อตั้งขึ้นมาเป็นองค์กรทางกฎหมายแยกจากบริษัทแม่ แต่จะถูกควบคุมหรือขึ้นอยู่กับควบคุมของบริษัทอื่น³⁰

²⁷Ibid., p.59-63.

²⁸Stefan H.Robock and Kenneth Simmonds International Business and Multinational Enterprises, 4th ed.(Tokyo : TOPPAN, Company Limited,1989), p.185-187.

²⁹D.D.Prentice,"Groups of Companies : the English Experience" in Kluas J. Hopt, Groups of Companies in European Laws, p.99.

³⁰OECD., Responsibility of Parent Companies for their Subsidiaries (Paris : OECD. Publication, 1987), p.7.

ภาพประกอบ 4

Union Carbide Corporation : Principal Subsidiaries and affiliates
(wholly-owned unless otherwise stated.)

USA : Arnhem Land Mining Ltd; Blue Creek Coal Co Inc; Chemicals Marine Fleet; International Cryogenic Equipment Corp; Linco Welding Supply Co; London Chemical Company; Union Carbide Engineering and Hydrocarbons Service Co Inc; Union Carbide Ethylene Oxide/Glycol Co; Union Carbide Europe Inc; Union Carbide Foreign Sales Corp; Union Carbide subsidiary Inc Australia : Union Carbide Australia & New Zealand Ltd (60.02%) Austria : Union Carbide Austria GmbH Belgium : Matheson NV ; Union Carbide Benelux NV Brazil : Union Carbide do Brasil Ltda Canada : Beaumaris Resources Inc Chile : Union Carbide Commercial Chile Ltda France : La Littorale SA; Union Carbide France SA (99.988%) Greece Union Carbide Industrial and Chemical Products Industrial and Commercial Co SA Hong Kong : Union Carbide Asia Ltd Italy : Union Carbide Italia SpA; Union Carbide Navarra SA Malaysia : Union Polymers Sdn Bhd (60%) Mexico : Kemet de Mexico SA de CV Netherlands : Matheson Nederland BV Rhodesia : Mopane Mines (Pte) Ltd South Africa: Ruigoek Chrome Mines (Pte) Ltd Spain : Union Carbide Iberica SA Sweden : Union Carbide Norden AB Switzerland : Union Carbide Europe SA Taiwan : Union Carbide Formosa Co Ltd Thailand : Union Carbide Thailand Ltd Venezuela : Productos Electrodes de Oriente CA West Germany : Union Carbide Deutschland GmbH

ที่ David C. Stafford, and Richard H.A. Purkis, The Directory of Multinationals, vol 2, p.1328-1330.

สาระสำคัญของการเป็นกลุ่มบริษัทนั้นคือ บริษัทแต่ละบริษัทนอกจากจะมีความสัมพันธ์ และมีความผูกพันต่อกันโดยการถือหุ้นหรือโดยวิธีการอื่นๆแล้ว บริษัททุกๆบริษัทในกลุ่มของบริษัท ข้ามชาติยังจะต้องดำเนินธุรกิจภายใต้การควบคุมร่วมกันด้วย³¹

ลักษณะของการควบคุมระหว่างบริษัทแม่และบริษัทลูก และคำจำกัดความของการ ควบคุมเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการเป็นบริษัทแม่ และในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบริษัทมีลักษณะที่ แตกต่างกันไปหลายประเทศซึ่งอาจแยกออกลักษณะการควบคุมได้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ลักษณะประการแรก เป็นการควบคุมอย่างเป็นรูปแบบทางการ เช่นโดยการเป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ หรือโดยการถือหุ้นที่อย่างน้อยที่สุดต้องอยู่ในสัดส่วนที่สำคัญต่อการ ออกเสียงควบคุมบริษัท หรือมีสิทธิในการพิจารณาองค์ประกอบของกรรมการบริหารบริษัท

ลักษณะประการที่สอง เป็นการควบคุมที่มีพื้นฐานจากแนวความคิดทางเศรษฐกิจที่มุ่ง พิจารณาในข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ กล่าวคือ นอกจากจะพิจารณาถึงลักษณะการถือหุ้นแล้ว ยัง พิจารณาในองค์ประกอบส่วนย่อยที่แสดงให้เห็นถึงจุดศูนย์กลาง หรือการเป็นหนึ่งเดียวของการ บริหารซึ่งมักจะเป็นองค์ประกอบที่แตกต่างกันไป อาทิ การถือหุ้นส่วนน้อยในบริษัทที่มีการกระจาย ของหุ้นและผู้ถือหุ้นจำนวนมาก โดยการมีสัญญาระหว่างกัน โดยการถือหุ้นที่มีน้ำหนักสำคัญ หรือ การที่มีกลุ่มผู้บริหารเป็นกลุ่มเดียวกัน³²

อนึ่งการควบคุมในลักษณะประการแรกมักจะเป็นแบบแผนทั่วไปในการพิจารณาถึงลักษณะ ของการควบคุมโดยจะวัดเอาจากสัดส่วนของการถือหุ้น (Numerical Standard) ตัวอย่าง เช่น ในสหรัฐอเมริกาพระราชบัญญัติ The Bank Holding Company Act 1956 มีหลักการ ว่าหากเป็นเจ้าของหุ้น 5% สันนิษฐานว่ามีการควบคุม และหากถือหุ้น 20 % ถือว่าได้ควบคุม อย่างชัดเจน พระราชบัญญัติ The Public Utility Holding Company Act 1935

³¹Phillip I.Blumberg, "The Corporate Entity in an Era of Multinational Corporations", Delaware Journal of Corporation law 15 (1990) : 329

³²OECD., Responsibility of Parent Companies for their Subsidiaries, p.7.

กำหนดให้การถือหุ้น 10 % สันนิษฐานว่ามีการควบคุม³³ หนังสือ The Directory of Multinations พิจารณาการถือหุ้นที่มีสิทธิออกเสียง (Voting Equity) อย่างน้อย 25 % เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการควบคุม³⁴ และการควบคุมตามลักษณะประการที่สองจะพิจารณาจากความเป็นจริง (Reality Control Standard) เป็นการพิจารณาจากสภาพการณ์อื่นๆ ประกอบกับการพิจารณาสัดส่วนของผู้ถือหุ้น ตัวอย่างเช่นในสหรัฐอเมริกา พระราชบัญญัติ The Interstate Commerce Act 1940 กำหนดให้การควบคุมหมายความรวมถึง การควบคุมโดยการกระทำ (Actual Control) โดยกฎหมายและโดยอำนาจที่จะดำเนินการ โดยวิธีการหรือด้วยวิธีการเช่น

1 มีการร่วมกันของ กรรมการ เจ้าหน้าที่ ผู้ถือหุ้น กองทุนที่มีสิทธิออกเสียง (Voting Trust) หรือโดยบริษัทผู้ถือหุ้น, บริษัทลงทุน (Investment Company) หรือ

2 โดยวิธีการอื่น³⁵

พระราชบัญญัติ The Age Discrimination in Employment Act 1984 Amendment กำหนดให้พิจารณาการควบคุมจาก

1 การมีปฏิสัมพันธ์ในการประกอบกิจการ (Interrelation of Operations)

2 มีการจัดการ การบริหารงานร่วมกัน (Common Management)

3 มีการควบคุมจากศูนย์กลางของความสัมพันธ์ทางแรงงาน (Centralized Control of Labor Relations) และ

4 การเป็นเจ้าของร่วมกัน หรือมีการควบคุมทางการเงินร่วมกัน (Common

³³Phillip I.Blumberg, "The Corporate Entity in an Era of Multinational Corporations", p.332.

³⁴David C.Stafford,and Richard H.A.Purkis, The Directory of Multinations, vol 1, p.XIV.

³⁵Phillip I.Blumberg, "The Corporate Entity in an Era of Multinational Corporations", p.333.

Ownership or Financial Control)³⁶ เป็นต้น

และการที่บริษัทแม่และบริษัทลูกต่างๆในกลุ่มบริษัทได้จดทะเบียนก่อตั้งเป็นนิติบุคคลที่แยกต่างหากจากกัน แต่ละบริษัทจึงมีความสามารถในการมีสิทธิและจะถูกกำหนดค่าให้หน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับสิทธิและหน้าที่ของบริษัทที่แยกออกจากสมาชิกผู้ถือหุ้น สภาพนิติบุคคลของบริษัทที่แยกจากกันนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นจากแนวความคิดทางกฎหมายเรื่อง "การเป็นเอกเทศขององค์กรกฎหมาย" (Separate Legal Entity) ซึ่งแต่ละองค์กรกฎหมายจะมีสถานะที่แยกจากกันและมีสภาพที่แยกเป็นต่างหากจากสมาชิกผู้ถือหุ้น³⁷

ในเรื่องความรับผิดชอบของบริษัทแม่และบริษัทลูกนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดค่าให้บริษัทและผู้ถือหุ้นมีสภาพทางกฎหมายที่แยกจากกัน พร้อมทั้งมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน เช่นนี้ สิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของบริษัทจึงเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบริษัท เช่นเดียวกับสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นที่เป็นเรื่องเฉพาะของผู้ถือหุ้น และเนื่องจากแนวความคิดเรื่องความเป็นเอกเทศขององค์กรกฎหมายนี้ได้แพร่หลายอยู่ในหลายสกุลกฎหมายของโลก จึงมีการใช้หลักการดังกล่าวในหลายๆประเทศ บริษัทแม่ที่ควบคุมบริษัทนิติบุคคลอื่นด้วยการถือหุ้นจึงมีสถานะเป็นเพียงผู้ถือหุ้นที่มีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นผู้ถือหุ้นเท่านั้น และ

ในเรื่องของหน้าที่ความรับผิดชอบของบริษัทและของผู้ถือหุ้นที่จะพึงมีต่อเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอก และความรับผิดชอบในระหว่างกันของบริษัทกับผู้ถือหุ้นนั้น ความรับผิดชอบต่างๆของบริษัทและของผู้ถือหุ้นจะเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศที่แต่ละบริษัทได้ไปจดทะเบียนก่อตั้งบริษัทขึ้น ส่วนมากความรับผิดชอบของบริษัทและความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นในปัจจุบันจะเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยการจำกัดความรับผิด (Limited Liability)

³⁶Phillip I.Blumberg, p.336.

³⁷OECD., Responsibility of Parent Companies for their Subsidiaries, p.6.

2.2 ความรับผิดชอบของบริษัทข้ามชาติ และหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบของบริษัทข้ามชาติ โดยเฉพาะความรับผิดชอบของบริษัทแม่ที่จะพึงมีต่อบริษัทลูกต่าง ๆ ในกลุ่มบริษัท และความรับผิดชอบของบริษัทลูกในระดับสำคัญ (Upstream Subsidiaries) ที่จะพึงมีต่อบริษัทอื่น ๆ เป็นปัญหาที่ทวีความวิตกกังวลไปทั่วโลก เนื่องจากบริษัทข้ามชาติได้มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของหลายประเทศและรวมถึงเศรษฐกิจโลก แต่กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างยุติธรรม การที่บริษัทข้ามชาติเป็นบริษัทที่มีลักษณะเป็นกลุ่มของบริษัทนิติบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างใกล้ชิด การมีสถานะของบริษัทนิติบุคคล บริษัทต่าง ๆ ในกลุ่มของบริษัทข้ามชาติจึงมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบเป็นของตนเองแยกต่างหากจากกัน ความรับผิดชอบของบริษัทต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นบริษัทข้ามชาติจึงมักจะเป็นความรับผิดชอบที่เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ใช้กับบริษัทโดยทั่วไป³⁸

เนื่องจากพัฒนาการเริ่มแรกของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ เป็นระเบียบแบบแผนที่ถือว่าเบื้องหลังที่แท้จริงในที่สุดของผู้ถือหุ้นก็คือการเป็นผู้ลงทุน จึงสมควรให้มีสถานะทางกฎหมายที่แยกออกจากกิจการหรือแยกออกจากบริษัทที่ตนเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ และในระยะเริ่มต้นของพัฒนาการในกฎหมายนั้นผู้ถือหุ้นเป็นบุคคลธรรมดาไม่ใช่ผู้ถือหุ้นที่เป็นบริษัทนิติบุคคล ความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นจึงเป็นความรับผิดชอบที่แยกออกต่างหากจากบริษัท และเป็นความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายเมื่อเกิดบริษัทนิติบุคคลที่มีอำนาจในการถือสิทธิในหุ้นหรือเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทได้และไม่ปรากฏว่ามีหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบที่ใช้บังคับกับบริษัทในลักษณะ เช่นนี้ เป็นการเฉพาะความรับผิดชอบของบริษัทที่มีฐานะเป็นผู้ถือหุ้นและความรับผิดชอบของบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ถือหุ้นจึงเป็นแบบแผนเดียวกัน ความรับผิดชอบของบริษัทแม่ที่ถือหุ้นบริษัทลูกจึงเป็นความรับผิดชอบเช่นเดียวกับที่บุคคลธรรมดาได้รับการคุ้มครองความรับผิดชอบของตนต่อหนี้สินของบริษัท บริษัทข้ามชาติได้รับประโยชน์จากความรับผิดชอบตามแบบแผนของกฎหมายเช่นเดียวกับที่บุคคลธรรมดาได้รับความคุ้มครองนี้

³⁸OECD., Responsibility of Parent Companies for their Subsidiaries, p.8.

ความรับผิดชอบของบริษัทตามกฎหมายสมัยใหม่ส่วนมากเป็นความรับผิดชอบที่เป็นไปตามหลักการจำกัดความรับผิด ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เกิดขึ้นหลังจากแนวความคิดเรื่องการเป็นเอกเทศขององค์กรกฎหมาย (Separate Legal Entity) หลักสภาพบุคคล หลักกฎหมายว่าด้วยการจำกัดความรับผิดเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่บริษัทยังไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าถือสิทธิในหุ้นและยังไม่สามารถเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนิติบุคคลอื่นได้³⁹ ลักษณะของบริษัทในขณะนั้นยังเป็นบริษัทที่มีโครงสร้างองค์กรอย่างง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน กล่าวคือเป็นกิจการที่มีบริษัทเป็นองค์การค้าเน้นกิจการ และมีผู้ถือหุ้นเป็นนักลงทุนเท่านั้น เมื่อกฎหมายอนุญาตให้บริษัทสามารถเข้าถือสิทธิในหุ้นและสามารถเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนิติบุคคลอื่นได้ บริษัทที่มีลักษณะของการเป็นกลุ่มบริษัทที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันจึงเกิดขึ้น⁴⁰ หลักกฎหมายเรื่องการจำกัดความรับผิดซึ่งเกิดขึ้นโดยผลของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมในต้นศตวรรษที่ 19 ได้รับการกีดกันจากฝ่ายต่างๆให้เป็นหลักกฎหมายบังคับใช้กับบริษัททั่วไป และเป็นแบบแผนทางกฎหมายที่ได้รับการยอมรับบังคับใช้อย่างแพร่หลายทั้งในระบบกฎหมายและในหลายประเทศมาจนกระทั่งในปัจจุบัน

ศาลได้บังคับใช้หลักการเป็นเอกเทศขององค์กรกฎหมาย, หลักสภาพบุคคล และหลักการจำกัดความรับผิดต่อบริษัทที่มีฐานะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทอื่นในมาตรฐานเดียวกับผู้ถือหุ้นที่เป็นบุคคลธรรมดา⁴¹ โดยไม่คำนึงถึงลักษณะสถานะบุคคลของผู้ถือหุ้นที่ว่าผู้ถือหุ้นเป็นบริษัทนิติบุคคลจะแตกต่างกับผู้ถือหุ้นที่เป็นบุคคลธรรมดา ดังนั้นหลักการจำกัดความรับผิดในเบื้องต้นซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้ถือหุ้นที่เป็นหุ้นส่วนในกิจการร่วมทุน เพราะในระยะการก่อตัวของหลักการจำกัดความรับผิดมีแต่ผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีสถานะเป็นบุคคลธรรมดา⁴² โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งแยกความรับผิดระหว่างกิจการกับผู้ลงทุน เนื่องจากผู้ลงทุนมิได้เป็นผู้ดำเนิน

³⁹Phillip I.Blumberg, The Law of Corporate Group, p.xxxix.

⁴⁰Ibid., op cit.

⁴¹Ibid., p.xl.

⁴²Ibid., p.14-15.

กิจการด้วยตนเอง เพียงแต่เป็นผู้ลงทุนเพื่อการแบ่งสรรผลกำไรจากการค้าเท่านั้น⁴³ เมื่อมีการขยายการบังคับใช้หลักการจำกัดความรับผิดชอบไปถึงกลุ่มบริษัทจึงมีผลทำให้เป็นการปกป้องคุ้มครองความรับผิดชอบขององค์ประกอบในส่วนต่างๆของกิจการในรูปกลุ่มบริษัท เป็นการปกป้องคุ้มครองความรับผิดชอบของบริษัทที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของกิจการออกจากความรับผิดชอบของบริษัทที่เป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งของกิจการ ทั้งๆที่ในความเป็นจริงแล้วบริษัทที่เป็นองค์ประกอบในส่วนต่างๆของกิจการต่างก็ดำเนินธุรกิจ เป็นองค์กร เดียวโดยร่วมกันดำเนินกิจการ และมีความรับผิดชอบต่อกิจการโดยรวมร่วมกัน

การขยายขอบเขตของหลักการจำกัดความรับผิดชอบมาใช้บังคับต่อกลุ่มบริษัทจึงมีผลทำให้วัตถุประสงค์ของหลักการจำกัดความรับผิดชอบที่ต้องการแบ่งแยกภาระหน้าที่ของกิจการออกจากภาระหน้าที่ของผู้ถือหุ้นผ่อนคลายนความเคร่งครัดลงและสูญหายไป⁴⁴ ความเคร่งครัดของหลักการจำกัดความรับผิดชอบที่ต้องการให้ความคุ้มครองต่อนักลงทุนที่มีได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการของบริษัท ในวัตถุประสงค์ของหลักกฎหมายนี้จึงกลายเป็นเพียงการปกป้องคุ้มครององค์ประกอบในส่วนต่างๆของกลุ่มบริษัทที่ต่างก็ดำเนินธุรกิจร่วมกัน หลักการจำกัดความรับผิดชอบจึงสร้างความรับผิดชอบความรับผิดชอบเป็นชั้นๆ หากกลุ่มบริษัทใดที่มีความซับซ้อนมากหลักการจำกัดความรับผิดชอบก็จะซับซ้อนมากไปตามลักษณะของแต่ละกลุ่มบริษัทไปด้วย

เมื่อกลุ่มบริษัทบางส่วนได้มีพัฒนาการไปเป็นกลุ่มบริษัทที่ดำเนินธุรกิจข้ามชาติ หลักการจำกัดความรับผิดชอบก็ได้ถูกนำไปใช้บังคับกับบริษัทข้ามชาติโดยอัตโนมัติ แต่เนื่องจากบริษัทข้ามชาติมีองค์ประกอบและมีคุณลักษณะของการเป็นกลุ่มบริษัทที่แตกต่างไปจากบริษัททั่วไป เป็นกลุ่มบริษัทที่ประกอบกันขึ้นจากบริษัทจำนวนมากโดยการควบคุมและบริหารจัดการของบริษัทแม่ซึ่งมิได้

⁴³John H. Farrar ; Nigel E Furey and Brenda M Hannigan Farrar's Company Law, 2nd ed. (London:Buttertworths, 1988), p.14-17. และดู

H.R. Hahlo and John H. Farrar Hahlo's Cases and Materials on Company Law, 3th ed. (London:Sweet & Maxwell, 1987), p.1-2. และดู

Phillip I. Blumberg, Ibid., p.4-5.

⁴⁴Blumberg, The Law of Corporate Group, p.4.

มีสถานะความสัมพันธ์กันเป็นแต่เพียง บริษัทแม่ และบริษัทลูกที่มีการถือหุ้นในระหว่างกันเท่านั้น กลุ่มบริษัทที่ประกอบกันเป็นบริษัทข้ามชาติต่างก็เป็นส่วนประกอบในการดำเนินธุรกิจของบริษัทแม่ โดยแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือดำเนินธุรกิจของกิจการ เช่น การทำหน้าที่ผลิต การขาย การตลาด การจ้างแรงงาน การบริหารและจัดการ โดยส่วนประกอบต่างๆของกิจการมีฐานะเป็นบริษัทนิติบุคคล และเป็นบริษัทนิติบุคคลจำนวนมากที่มีสัญชาติต่างกันไปตามประเทศที่ได้จดทะเบียนก่อตั้งบริษัทขึ้นมา รวมทั้งการมีสถานะเป็นบริษัทนิติบุคคลในหลายๆประเทศที่มีระบบกฎหมายเป็นของตนเองอย่างเด็ดขาดตามอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศนั้น อีกทั้งยังอยู่ในสภาวะแวดล้อมทางระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่แตกต่างกันด้วย หลักการจำกัดความรับผิดชอบซึ่งเป็นหลักการที่ได้ถือกำเนิดมาเพื่อใช้กับกลุ่มบริษัทหรือกับบริษัทข้ามชาติจึงต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจศาลของนานาประเทศ และต่อการใช้นโยบายต่างๆที่มีผลต่อนโยบายทางกฎหมายที่แตกต่างกันอีกด้วย ทำให้หลักการจำกัดความรับผิดชอบประสิทธิภาพในการบังคับใช้ หรือไม่อาจใช้ประโยชน์ในหลักการดังกล่าวได้

การยึดถือหลักกฎหมายเรื่องการเป็นเอกเทศขององค์กรกฎหมาย หลักกฎหมายว่าด้วยบริษัทและหลักกฎหมายว่าด้วยการจำกัดความรับผิดชอบในการปรับใช้กับบริษัทข้ามชาติ เมื่อพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมต่างๆของบริษัทข้ามชาติ และจากการพิจารณาในปัญหาข้อขัดข้องทางกฎหมายต่างๆที่เกิดขึ้นในขณะนี้ จึงน่าจะต้องทำการศึกษาถึงสถานะของการเป็นบริษัทแม่และบริษัทลูกของบริษัทข้ามชาติว่าควรจะมี ความรับผิดชอบหนี้สินและต่อหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไรจึงจะเป็นการเหมาะสม และเป็นการคำนึงถึงรากฐานการคุ้มครองบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้ถือหุ้น การคุ้มครองเจ้าหน้าที่และการคุ้มครองบุคคลภายนอกตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของกฎหมาย และรวมถึงการบังคับใช้กฎหมายของประเทศต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจของบริษัทข้ามชาติว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนี้ ทั้งในระดับแนวความคิดทฤษฎี ระดับกฎหมายภายในประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ มีผลกระทบใน ความรับผิดชอบของบริษัทข้ามชาติจะมีต่อประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศด้อยพัฒนาซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่มีการประกอบธุรกิจของบริษัทข้ามชาติเป็นจำนวนมากกว่าจะมีผลกระทบเช่นใด จะได้พิจารณาในบทต่อไป